

KAZIMIERZ HEYMANOWSKI

Rola Polskiego Towarzystwa Leśnego w reaktywowaniu Wydziału Leśnego w Krakowie

Роль Польского Лесного Общества
в возобновлении деятельности Лесного Факультета
в Кракове

Pośród wielokierunkowej statutowej działalności Polskiego Towarzystwa Leśnego, w jego blisko stuletnim rozwoju, gdyż zapoczątkowanym już w 1882 r., na szczególnie zaszczytną ocenę zasługują podejmowane przezeń inicjatywy w imię szeroko i najlepiej pojętych interesów polskiego leśnictwa, w tym również — w trosce o właściwą organizację oraz należycie rozumianą rolę leśnego szkolnictwa wyższego. I tak, sięgając do przykładu z okresu międzywojennego, można by przypomnieć jak to w 1934 r., kiedy groziła likwidacja Oddziału Lasowego Politechniki Lwowskiej, Towarzystwo z całą mocą swego autorytetu przeciwdziało temu zamierzeniu. Bezpośrednio interweniowano w Prezydium Rządu, u premiera, ministra oświaty (któremu wtedy podlegały uczelnie akademickie), u wojewody lwowskiego, a nawet — w kierownictwie BBWR, wówczas dominującej partii w kraju. W rezultacie Oddział Lasowy pozostał i dalej kształcił studentów o wypracowanym tu ich profilu, odpowiadającym potrzebom leśnej gospodarki górskiej i podgórskiej.

Choć brak jest dostatecznych danych, żeby móc określić w jakim stopniu na pozytywnym załatwieniu tej sprawy zaważyły starania Towarzystwa, a w jakim innych współdziałających stron, nie ma jednak wątpliwości, że wystąpienia jego były niezbędne. Dzięki temu nie tylko zapewniono warunki dla kontynuowania dydaktyki i sprzężonych z nią prac naukowo-badawczych w przyrodniczych środowiskach górskich i w ich otoczeniu, jakże odmiennych w porównaniu z nizinnymi, ale co więcej — zadziałano tym samym na rzecz dalszego zwiększania potencjału naukowo-dydaktycznego i naukowo-badawczego w zakresie leśnictwa w kraju. Ustrzeżono też gospodarke narodową przed stratami gospodarczymi, które niewątpliwie nastąpiłyby w rezultacie zatamowania dopływu absolwentów studiów leśnych ukierunkowanych na specyfikę gospodarki leśnej w warunkach przyrodniczych Polski południowej. Pozostałe dwie uczelnie kształcące wówczas leśników na poziomie akademickim, tj. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i Uniwersytet Poznański, nie byłyby w stanie wyrównać strat powstałych w wyniku zlikwidowania wymienionego Oddziału Lasowego. Uczelnie te nie posiadały bowiem dostatecznie przygotowanej kadry nauczycielskiej w zakresie leśnej gospo-

darki górskiej, były też nazbyt oddalone od obszarów lasów górskich, niezbędnych zarówno dla zajęć dydaktycznych, jak i dla doświadczalnictwa.

Przedstawiona historia powtórzyła się, i to w formie bardziej dramatycznej. Mianowicie, Minister Szkolnictwa Wyższego, w oparciu o uzasadnienie pochodzące ze środowiska krakowskiego, wręcz zdecydował w 1951 r. o likwidacji miejscowego Wydziału Leśnego, z końcem roku akademickiego 1953/54, z równoczesnym nakazaniem zaprzestania naboru młodzieży na I rok studiów z nastaniem roku akademickiego 1951/52 (7).

Obecnie, w oparciu o dostępną dokumentację źródłową, niepodobna ściśle ustalić inicjatora tej szkodliwej decyzji.

Przedstawione wyżej informacje można by jeszcze uzupełnić następującymi. Studia leśne w Krakowie zostały utworzone na Uniwersytecie Jagiellońskim, początkowo jako Sekcja Wydziału Rolniczego — z nastaniem roku akademickiego 1946/47, a od 1949/50 — jako Wydział. W roku akademickim 1953/54 Wydział ten łącznie z Wydziałem Rolniczym stał się zaczątkiem powstałej w oparciu o nie Wyższej Szkoły Rolniczej, przemianowanej z datą inauguracji roku akademickiego 1972/73 na Akademię Rolniczą (od roku akademickiego 1978/79 — im. H. Kołłątaja), obejmującą obecnie 7 wydziałów i 2 oddziały.

Dodać jeszcze należy, że znaczna część kadry nauczycielskiej, zgrupowanej na Wydziale, w okresie jego likwidacji, należała do czołówki pracowników naukowo-dydaktycznych w kraju; m. in. profesorowie — E. Chodzicki, T. Gieruszyński. Z kolei, baza dla doświadczalnictwa leśnego, zarówno w zakresie potrzeb naukowo-dydaktycznych, jak i naukowo-badawczych całkowicie spełniała stawiane jej wymagania. Były to przekazane Uczelni przez państwowe gospodarstwo leśne (1 X 1947 r.), dla potrzeb Wydziału, obszary lasów w obrębie nadleśnictw: Orawa (2 443 ha), Krzeszowice (830 ha) i Kalwaria (621 ha)¹. W związku z podjętą decyzją likwidacji Wydziału, lasy te zwrócono już w czerwcu 1951 r., nie bacząc na zaprzepaszczenie cennych prac doświadczalnych tam prowadzonych (6, 12).

Można by jeszcze zauważyć, że w latach likwidacji Wydziału zapotrzebowanie u nas na leśników z wyższym wykształceniem przewyższało dopływ absolwentów w tej specjalności (14).

Nie od rzeczy będzie nadmienienie, że wówczas w każdym z krajów demokracji ludowej w Europie, pominąwszy ZSRR, ze względu na ogólnie nieporównywalne tam z nami warunki w tym zakresie, liczba uczelni kształcących w zawodzie leśnym, w stosunku do przedstawianego przez te kraje potencjału gospodarki leśnej, była wyższa aniżeli w Polsce (6).

Jeśli więc w przedstawionej sytuacji, wbrew oczywistym przeciwwskazaniom, podjęto decyzję zlikwidowania Wydziału, tym więcej umacnia to w przekonaniu, jak małe szanse powodzenia zdawały się rokować wtedy starania o jego reaktywowanie. Za pierwsze wystąpienie w omawianej sprawie należałoby uznać zwrócenie się Rady Wydziału Leśnego, już w 1951 r., za pośrednictwem rektora UJ do Ministra Szkolnictwa Wyższego, o anulowanie podjętej decyzji — zresztą bez pozytywnego skutku (4).

Oficjalne zajęcie stanowiska ze strony Towarzystwa nastąpiło po raz pierwszy na 54 Walnym Zjeździe Delegatów Oddziałów, w Katowicach

¹ T. Gieruszyński w publikacji swej nieściśle podał powierzchnię tych lasów (7).

(wówczas — w Stalinogrodzie), w dniu 25 V 1954., kiedy to jednogłośnie uchwalono dezyderat zobowiązujący Zarząd Główny do „poczynienia niezwłocznych starań w kierunku nieprzerywania działalności katedr nauk leśnych, istniejących w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, w celu zapewnienia ciągłości kształcenia kadr leśników w zakresie zagospodarowania lasów górskich, ku czemu Wyższa Szkoła Rolnicza ma odpowiednie warunki” (15).

Wprawdzie realizacja przytoczonej uchwały, choćby z powodu spóźnionego jej podjęcia, nie miała szans spełnienia, niemniej stała się zapoczątkowaniem ze strony Towarzystwa szeroko zakrojonych działań, z myślą spowodowania reaktywowania Wydziału. Krytykę i samokrytykę spóźnionego podjęcia sprawy przeprowadził w swym referacie, wygłoszonym na wymienionym zjeździe delegatów Towarzystwa jego przewodniczący, prof. dr F. Krzysik: „(...) należy postawić pytanie, dlaczego Oddział Krakowski nie przeanalizował zagadnienia i nie zabrał w tej sprawie głosu. Z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, że: 1) Zarząd Oddziału nie zdawał sobie sprawy, że zagadnienia tego rodzaju wchodzą w jego zakres działania, 2) członkowie Wydziału Leśnego szukali wszelkich innych dróg, natomiast nie zdawali sobie sprawy, że zagadnieniem tej wagi należy zainteresować Oddział i Zarząd Główny Towarzystwa. Tak być nie powinno. Oczywiście, zarzut wysunięty pod adresem ośrodka krakowskiego uderza w dużej mierze w Zarząd Główny Towarzystwa, który wobec bezczynności Oddziału powinien był sam przejąć inicjatywę” (10).

W przytoczonej sytuacji zaczęto od rozmów, nierzadko nieoficjalnych, ze strony Zarządu Głównego — z właściwymi organami centralnymi administracji państwowej oraz ze strony Zarządu Oddziału — z instytucjami lokalnymi, w tym — z miejscowymi władzami. Plany działania koordynowano z Polską Akademią Nauk (Komitet Nauk Rolniczych PAN, z kolei — Wydział V Nauk Rolniczych i Leśnych PAN) oraz ze Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa (9, 11).

Wobec przedłużania się załatwienia sprawy z powodu jej złożoności, Walne Zjazdy Delegatów Oddziałów permanentnie powracały do niej poprzez swe uchwały, zobowiązujące Zarząd Główny do kontynuowania starań o pozytywne jej zakończenie. Miało to miejsce na Zjazdach — w Krynicy, 24 VI 1956 r.; w Kazimierzu Dolnym, 24 IX 1959 r.; w Olstynie, 23 IX 1960 r. i w Warszawie, 15 X 1962 r. (16).

Obecnie, w oparciu o zachowaną dokumentację, nieomylnie możemy stwierdzić, że całość działań koordynowanych i z reguły inspirowanych przez Zarząd Główny, choć elastycznie traktowana ze względu na zmieniające się warunki, niezmiennie odpowiadała swymi kierunkami i zakresem z góry założonej strategii. Ustalony w zarysie tok postępowania był przejawem wiary w słuszność sprawy, jak również dowodził dużego doświadczenia życiowego osób włączonych w realizację tych niełatwych zamierzeń oraz potwierdzał trafność intuicji w wyborze właściwych dróg postępowania.

W pierwszej kolejności przystąpiono do stworzenia warunków dla utrzymania w Krakowie kadry naukowo-dydaktycznej, pozostałej po zlikwidowanym Wydziale, z myślą przekazania mu jej z czasem, po jego reaktywowaniu. Placówką, która miała sprostać tym zamierzeniom stał się powołany w Krakowie w 1956 r. Zakład Badań Leśnych PAN. Następujące słowa mgr. inż. J. Krasickiego, w tym czasie odpowiedzialne-

go pracownika PAN, potwierdzają powyższe: „Pierwszym zadaniem, które przyświecało organizatorom powołania Zakładu, było stworzenie warsztatu pracy dla naukowców leśników po zlikwidowaniu Wydziału Leśnego UJ w Krakowie i utrzymanie bazy podstawowej dla leśnej placówki dydaktyczno-naukowej w Krakowie lub ewentualnie w innym mieście południowej Polski”. I w dalszym ciągu: „Powołanie Zakładu Badań Leśnych PAN w Krakowie (...) zapewniało w pewnym stopniu bazę dla przyszłej leśnej placówki naukowo-dydaktycznej na szczeblu akademickim” (9).

Skuteczność swego działania Towarzystwo zapewniło wspomnianą wielokierunkowością podejmowanych, w bliskim sobie czasie, różnych inicjatyw, z których ważniejsze były następujące:

— udział przewodniczącego Zarządu Głównego, prof. dr F. Krzysika, w posiedzeniu dyrektorów okręgowych zarządów lasów państwowych, z terenów górskich i podgórskich, uwieczniony uzyskaniem zaznaczającego się odtąd ich poparcia dla sprawy (w dokumentacji — brak daty),

— nawiązanie, jak już nadmieniono, współpracy z SITLiD-em, prowadzącej do podjęcia na III Kongresie Inżynierów i Techników Polskich w Warszawie, w lutym 1957 r., uchwały która wykazała specyfikę gospodarki w lasach górskich i podgórskich, a następnie — potrzebę przygotowania dla tego celu odpowiednio wykształconych kadr. W konsekwencji powyższego Naczelna Organizacja Techniczna skierowała w tymże roku odpowiedni wniosek do rektora WSR w Krakowie,

— spowodowanie dezyderatu Komisji Sejmowej Leśnictwa i Drzewnictwa pod adresem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego w omawianej sprawie (23 III 1957 r.), co w rezultacie zadecydowało o powołaniu przez tegoż ministra Komisji dla jej przeanalizowania i przedłożenia wniosków (1958 r.),

— przyczynienie się do powołania przez Komitet Wojewódzki PZPR w Krakowie Komitetu Organizacyjnego Wydziału Leśnego (30 III 1957 r.),

— przyczynienie się do wystąpienia rektora Politechniki Krakowskiej do miejscowych władz o utworzenie przy tej uczelni wydziału leśnego (1 IV 1957 r.),

— doprowadzenie do podjęcia przez Senat Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie uchwały, 1 II 1960 r., w sprawie reaktywowania Wydziału Leśnego (1, 2, 4).

Po tak szeroko i gruntownie potraktowanych staraniach przygotowawczych, Zarząd Główny, pismem z dnia 12 XI 1959 r., zobowiązał Zarząd Oddziału w Krakowie do złożenia opracowanego przezeń w czerwcu tego roku memoriału następującym adresatom:

- „1) I Sekretarzowi KW PZPR w Krakowie,
- 2) Wojewódzkiemu Komitetowi ZSL — w Krakowie,
- 3) Wojewódzkiemu Komitetowi Stronnictwa Demokratycznego — w Krakowie,
- 4) Komitetowi Zagospodarowania Ziemi Górskich — w Krakowie,
- 5) Rektorowi Politechniki Krakowskiej,
- 6) Rektorowi Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie,
- 7) Dyrektorowi Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych” (4).

Dodać należy, że „Memoriał w sprawie powołania Wydziału Leśnego w Krakowie”, opracowany przez prof. dr E. Chodzickiego, przeznaczony dla miejscowych instytucji, był najpierw przekonsultowany w Zarządzie

Oddziału, a następnie w Zarządzie Głównym. Obejmował on pełne merytoryczne uzasadnienie reaktywowania Wydziału.

Wymienionym wyżej pismem Zarząd Oddziału został również zawiadomiony, że memoriał do władz centralnych, opracowany przez Zarząd Główny, przed doręczeniem go, będzie omówiony na Zebraniu Zarządu Głównego 26 tegoż miesiąca (referentem był mgr inż. S. Frankiewicz).

Na posiedzeniu Zarządu Oddziału, w dniu 1 XII 1959 r., prof. dr T. Chodzicki, w tym czasie jego przewodniczący, złożył sprawozdanie z udziału swego na wspomnianym wyżej zebraniu Zarządu Głównego (26 XI 1959 r.). Na zebraniu tym powołano 3-osobową Komisję dla dalszego załatwiania sprawy. W skład jej poza Profesorem wszedł mgr inż. J. Gomółka oraz jako przewodniczący mgr inż. S. Frankiewicz.

Z protokołu z tego posiedzenia dowiadujemy się również, że memoriał opracowany przez prof. dr E. Chodzickiego został przekazany Wojewódzkiej i Miejskiej Radom Narodowym w Krakowie przez mgr inż. M. Półtorackiego, członka Zarządu Oddziału; redaktorowi Politechniki Krakowskiej — przez zastępców przewodniczącego Zarządu Oddziału, mgr inż. L. Kuliga oraz mgr inż. M. Mączyńskiego, a rektorowi Wyższej Szkoły Rolniczej — przez mgr inż. S. Smólskiego, członka Zarządu Oddziału. Kto go złożył w KW PZPR w Krakowie, obecnie nie wiemy; brak jest również danych, czy doręczono go pozostałym adresatom, wskazanym w piśmie Zarządu Głównego (4).

W tym okresie zabiegano o utworzenie wydziału leśnego w Krakowie bez wskazania jego lokalizacji; wybór — przy której z wymienionych uczelni, pozostawiono czynnikom decydującym.

Wspomniane już zlecenie Zarządu Głównego z dnia 12 XI 1959 r., dotyczące przekazania przez Zarząd Oddziału memoriału wymienionym w nim instytucjom wykonane zostało dopiero przy pismach przewodnich z 30 I 1960 r. Zwłoka ta spowodowana została oczekiwaniem na stanowisko w tej sprawie ze strony Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie oraz Rady Narodowej m. Krakowa, które wspólną uchwałą, z dnia 29 tegoż miesiąca, poparły kontynuowanie starań w sprawie reaktywowania Wydziału.

W dniu 25 I 1960 r. Zarząd Główny złożył memoriał Ministrowi Szkolnictwa Wyższego. Daty doręczenia memoriału Ministrowi Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego autorowi nie udało się ustalić; zapewne była ta sama lub bliska wymienionej. Minister J. Dąb-Kocioł „obiecał interweniować w tej sprawie u wicepremiera Nowaka”. Niemniej optymistycznie przedstawiała się informacja dotycząca stanowiska Ministra Finansów T. Dietricha, który wprawdzie nie znajdował możliwości utworzenia Wydziału w tymże roku (zapewne ze względu na brak środków finansowych), lecz nie wykluczał w ogólności pozytywnego załatwienia, przyjmując za datę realną — „najwcześniej 1961 r.” (2, 4).

Szczególnie cenne dla zrozumienia dalszego przebiegu sprawy są dane przekazane przez prof. dr E. Chodzickiego na posiedzeniu Zarządu Oddziału w dniu 26 IV 1960 r. Mianowicie, przewodniczący Zarządu Oddziału poinformował o rezultacie zebrania Sekcji Studiów Rolnych Rady Głównej przy Ministrze Szkolnictwa Wyższego (w którym brał udział). „zwołanej w sprawie zaopiniowania reaktywowania Wydziału Leśnego w Krakowie”. Otóż, „Rada nie poparła wniosku w sprawie reaktywowania Wydziału w najbliższym roku akademickim, odkładając termin powołania do

życia tegoż Wydziału na czas nieokreślony, motywując rzekomym brakiem obecnie kadr naukowych i środków materialnych". Natomiast sugerowano utworzenie w Krakowie „studium specjalistycznego gospodarki górskiej, służącego uzyskiwaniu specjalizacji w tym zakresie przez studentów wydziałów leśnych uczelni z Poznania i Warszawy”. Prof. dr E. Chodzicki, odpierając wymienione zastrzeżenia, przytoczył nazwiska 12 profesorów i docentów, mogących podjąć kształcenie na wydziale leśnym w Krakowie. Nadmienił jednocześnie, że istnieją również warunki dla uzupełnienia kadry samodzielnych pracowników — wykładowcami. Zwrócił też uwagę na gotowość przejęcia tego wydziału przez Wyższą Szkołę Rolniczą, jak i przez Politechnikę Krakowską (4).

Jak wykazały dalsze dociekania autora niniejszego opracowania, wymieniona Sekcja Rady Głównej oparła swe stanowisko na opinii wspomnianej już Komisji, powołanej przez Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, bowiem tenże w piśmie swym do Ministra Szkolnictwa Wyższego, z dnia 11 IV 1959 r., m. in. zaznaczył: „Konieczność pilnego rozwiązania zagadnienia gospodarki w lasach górskich skłoniła mnie do powołania Komisji z udziałem profesorów IBL, SGGW, WSR w Poznaniu oraz Politechniki Krakowskiej dla przedyskutowania tego zagadnienia i wyrażenia opinii co do możliwości zorganizowania studium specjalistycznego w Krakowie z punktu widzenia istniejących kadr i warunków lokalowych”. I w dalszym ciągu: „Na podstawie opinii Komisji doszedłem do przekonania, że najbardziej właściwym rozwiązaniem powyższej sprawy jest kształcenie leśników na dotychczasowych uczelniach przez pierwsze 2 lata, a od 3 roku (tj. rok 3, 4 i 5) rozpocząć kształcenie w zakresie leśnej gospodarki górskiej w Krakowie”. W piśmie tym Minister podkreślił na wstępie, że nawiązuje „do szeregu wystąpień Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa, jak również Polskiego Towarzystwa Leśnego, domagających się reaktywowania i wprowadzenia na jednej z wyższych uczelni w Krakowie studiów specjalistycznych dla kształcenia wysokokwalifikowanych inżynierów leśników dla potrzeb terenów górskich”. W odpowiedzi swej, z dnia 6 V 1959 r., Minister Szkolnictwa Wyższego proponował „kursy roczne, względnie półroczne, dla nadleśniczych górskich”, które mogłyby być zorganizowane w Krakowie, przy WSR.

W związku z przytoczonym stanowiskiem, Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, w piśmie z dnia 9 VI tegoż roku uznał, że „nie rozwiązuje (ono — K.H.) sprawy dostatecznie. Ustanowienie natomiast stałego studium specjalistycznego przyczyni się niewątpliwie do rozwoju nauki w tej dziedzinie i lepiej zabezpieczy potrzeby resortu w zatrudnieniu odpowiedniej kadry fachowej” (2).

Jak z powyższego wynika, sprawa reaktywowania Wydziału o pełnym cyklu nauczania zdawała się na razie nierealna.

W następnym roku sytuacja skomplikowała się jeszcze bardziej. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, pismem z dnia 26 VII 1960 r., skierowanym do Zarządu Głównego PTL zawiadomiło: „W odpowiedzi na pismo z dnia 21 stycznia i 8 lipca 1960 r., w sprawie powołania Wydziału Leśnictwa w Krakowie informuje, że w myśl opinii Sekcji Studiów Rolnych Rady Głównej i w uzgodnieniu z Ministerstwem Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego nie zamierza się teraz powoływać Wydziału Leśnictwa w Krakowie. Proponuje się natomiast na obu istniejących Wydziałach Leśnych

specjalizację w zakresie gospodarki leśnej na terenach górskich i podgórskich". Z treścią tego pisma prof. dr E. Chodzicki zaznajomił członków Zarządu Oddziału na zebraniu w dniu 3 XII, nadmieniając jednocześnie, że w czasie posiedzenia Zarządu Głównego, w którym brał udział w miesiącu poprzednim, zalecono kontynuowanie starań w sprawie reaktywowania Wydziału. Zalecono również powołanie Lokalnego Komitetu, który specjalnie zająłby się tą sprawą.

W następstwie przedstawionego stanowiska Towarzystwa, już wkrótce ukazał się w „Sylwanie” artykuł prof. Chodzickiego pt. „Potrzeba utworzenia trzeciego Wydziału Leśnego w Polsce”. W publikacji tej uzasadniono w sposób niepodważalny konieczność pozytywnego załatwienia sprawy (6). Niezależnie od tego począwszy od 1960 r., kończąc na 1965 r., zamieszczano w „Biuletynie Organizacyjnym” Towarzystwa informacje dotyczące starań o reaktywowanie Wydziału (5).

W 1961 r. zaszły zmiany w kierownictwie resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego. Wprawdzie minister Jan Dąb-Kocioł, nader przychylny reaktywowaniu Wydziału, ustąpił miejsca mgr inż. Romanowi Gesingowi, niemniej dotychczasowy korzystny klimat dla sprawy pozostał. Co więcej, objęcie stanowiska wiceministra przez prof. dr Tadeusza Molendę, powiązanego dotąd z Wydziałem Leśnym WSR w Poznaniu, jak okazało się już wkrótce, miało zaważyć w wyjątkowo dużym stopniu na jej dalszym przebiegu. Interesujące wiadomości na temat przyniósł protokół z zebrania Zarządu Oddziału, z dnia 9 IX 1961 r., na którym mgr inż. W. Jurkowski, dyrektor OZLP w Krakowie, sprawujący funkcję członka Zarządu Oddziału, poinformował, że wspólnie z prof. F. Krzysikiem przeprowadził rozmowę z wiceministrem T. Molendą, uzyskując przychylne stanowisko co do reaktywowania Wydziału. Tenże nadmienił również o pozytywnym ustosunkowaniu się do tej kwestii także KW PZPR. Z kolei mgr M. Mańczyński dodał, że szanse reaktywowania Wydziału wzrosły również dlatego, że rektor WSR, prof. dr J. Kubica docenia związek gospodarki leśnej i rolnej, zwłaszcza w terenach górskich i podgórskich. Na tymże zebraniu postanowiono, że prof. dr E. Chodzicki, prof. dr T. Gieruszyński, mgr inż. W. Jurkowski oraz mgr inż. S. Smólski złożą wizytę rektorowi WSR. Zdecydowano, że wizyta ta powinna nastąpić jeszcze przed najbliższym Walnym Zjazdem Delegatów Towarzystwa (8 X tego roku — K.H.).

Jednocześnie zabiegano o dalsze poparcia. I tak np. prof. Chodzicki złożył wizytę prof. dr K. Lepszemu, rektorowi UJ, przekazując mu wspomniany już poprzednio artykuł, zamieszczony w „Sylwanie”.

Nader przychylne i aktywne włączenie się do sprawy wiceministra T. Molendy nadało dostrzegalnego przyspieszenia w jej załatwianiu. Potwierdzają to dane zachowane w protokole z zebrania Zarządu Oddziału, z dnia 14 III 1962 r.: „Co do sprawy reaktywowania w Krakowie Wydz. Leśnego, to prof. Chodzicki informuje, że sprawa ta jest obecnie na dobrej drodze i Oddział nie ma potrzeby czynienia jakichś kroków w tym kierunku”. Z kolei, ten stan sprawy potwierdził dyr. Jurkowski, przekazując wiadomość o pozytywnym wyniku rozmów przeprowadzanych między Komisją Rolno-Leśną przy KW PZPR a wiceministrem T. Molendą. Dodał też, że atmosfera wśród członków Komisji jest tak dalece optymistyczna, że można liczyć z reaktywowaniem Wydziału już w niedługim czasie. Dyr. Jurkowski powiadomił równocześnie o spodziewanym dodatkowym przyjeździe wiceministra T. Molendy, jeszcze w bież. tygodniu” (4).

Trudna początkowo, ale ostatnia już w tym czasie przeszkoda w reaktywowaniu Wydziału w najbliższym okresie — brak środków finansowych — zdawała się również ustępować. Wprawdzie autor niniejszego opracowania, mimo długich poszukiwań nie trafił na dokumentację wiążącą się z tym stadium sprawy, niemniej zachował w pamięci ważniejsze ustalenia przy których formułowaniu był obecny z tytułu zajmowanego wówczas stanowiska w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego².

Otóż, wiceminister T. Molenda, prezentując stanowisko ministra R. Gesinga, na jednym ze swych spotkań z wiceministrem W. Michajłowem, poinformował o gotowości resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego do partycypowania w wydatkach na potrzeby Wydziału, zarówno w inwestycjach budowlanych (wraz z limitem budowlanym), jak i w wyposażeniu w niezbędną aparaturę i sprzęt. Autorowi znane są również, zmierzające w tym kierunku, jeszcze wcześniej datowane, rozmowy przewodniczącego Zarządu Głównego z ministrem R. Gesingiem oraz wiceministrem T. Molendą. Znane są również kontakty wiceministra T. Molendy z ówczesnym dyrektorem Departamentu Studiów Rolnych i Leśnych mgr inż. H. Dubniakiem, prowadzące do pozytywnego załatwienia sprawy. Dyr. H. Dubniak był odtąd aktywnym orędownikiem w resorcie szkolnictwa wyższego na rzecz reaktywowania Wydziału. Nie zatarła się również w pamięci autora przychylność i czynny stosunek do sprawy wicedyrektora wymienionego departamentu inż. A. Kruszewskiego oraz o dużym znaczeniu współdziałanie w jej realizacji naczelnika wydziału mgr. inż. J. Laskowskiego, odpowiedzialnego za sprawy inwestycji uczelni rolniczych.

W przytoczonych warunkach, w protokole z zebrania Zarządu Oddziału, z dnia 19 VI 1962 r., można było odnotować: „W toku dyskusji nad protokołem (z poprzedniego zebrania — KH), dyr. Jurkowski stwierdził, że spodziewany przyjazd v-ministra T. Molendy do Krakowa w sprawie reaktywowania Wydziału Leśnego doszedł do skutku. V-minister odbył w tej sprawie rozmowy z I Sekretarzem KW PZPR. Sprawa reaktywowania Wydziału Leśnego zdaje się być przesądzona i należy tylko jeszcze przekonsultować z Min. Golańskim sprawę ulokowania Wydziału” (tzn. — czy w ramach Wyższej Szkoły Rolniczej, czy Politechniki Krakowskiej). Do tej informacji prof. Chodźicki dodał, że „chodzi tylko jeszcze o ustalenie wysokości nakładów finansowych na koszty Wydziału i istnieje nawet możliwość, że Wydział może być otwarty jeszcze w r. szkolnym 1962/63).”

Z protokołu Zarządu Oddziału, z dnia 4 IV 1963 r. dowiadujemy się o złożeniu przezeń rektorowi WSR „materiałów dotyczących Wydziału i zapowiedzeniu przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego jego reaktywowania”.

W związku z wyżej przedstawionymi danymi należałoby jeszcze podkreślić, że sprawa reaktywowania Wydziału, od chwili jej podjęcia przez Towarzystwo, traktowana była przez Zarząd Główny jako jedno z najważniejszych i najpilniejszych zadań w tym okresie. Świadczą o tym zarówno protokoły z posiedzeń Zarządu Głównego, jak i jego oraz Główniej

² Autor był w tym czasie st. radcą na samodzielny stanowisku pracy dla spraw leśnych zakładów doświadczalnych szkół wyższych, łącząc swe obowiązki służbowe w tym zakresie z ogólną problematyką studiów leśnych.

Komisji Rewizyjnej sprawozdania, składane na Walnych Zjazdach Delegatów Oddziałów (3).

W jak szerokim kręgu i w jakim stopniu Towarzystwo zdołało poruszyć omawianą sprawą strony mogące mieć wpływ na jej wynik, świadczyć mogą przytoczone dalej słowa, zawarte w drugim z kolei piśmie rektora Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie do Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 XI 1962 r. (poprzednie — 18 IV 1960 r.). Przypominając o podjęciu przez senat tej uczelni, w dniu 1 II 1960 r., uchwały w sprawie reaktywowania Wydziału Leśnego, rektor dodał, co następuje: „Reaktywowanie Wydziału Leśnego w Krakowie idzie po linii kilkuletnich i usilnych starań resortu leśnictwa, towarzystw naukowych, organizacji społecznych oraz władz terenowych. Cieszy się poparciem czynników politycznych” (1).

Obecnie, gdy po latach rzeczywisty przebieg długich i niełatwych starań o reaktywowanie Wydziału Leśnego w WSR w Krakowie nie tylko ulega zapomnieniu, lecz, co gorzej — zniekształceniom, niepodważalną rolę Polskiego Towarzystwa Leśnego w pomyślnym załatwieniu tej sprawy, poza przedłożonymi wyżej dowodami, potwierdza dodatkowo — pismo Ministra Szkolnictwa Wyższego do przewodniczącego PTL oraz pismo Zarządu Głównego do rektora WSR w Krakowie. „Minister Szkolnictwa Wyższego, Warszawa, dn. 18 stycznia 1963 r., Nr DRL-V-11/h/1/63, dot. 670/62 — Z.G.o.11 z dnia 7 XI 62 r. Sprawa: problematyka lasów górskich w programach nauczania. Obywatel Profesor dr Franciszek Krzysik, Przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Leśnego w Warszawie, ul. Nowoopaczewska 3. W odpowiedzi na wyżej oznaczone pismo informuję, że w wyniku przedłożonych wniosków w przedmiocie planu rozwoju wyższych szkół rolniczych w najbliższych latach, stwierdzam dużą zgodność z nimi postulatów Polskiego Towarzystwa Leśnego. Sprawa kształcenia leśników, którzy byliby przygotowani do pracy w terenach górskich była przedmiotem pracy Kierownictw resortów leśnictwa i przemysłu drzewnego oraz szkolnictwa wyższego. W wyniku uzgodnionych stanowisk podjęte zostały wstępne prace organizacyjne, które doprowadzić mają do utworzenia wydziału leśnego w uwzględnieniu specjalizacji w zakresie gospodarki leśnej górskiej — w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie. Sprawa ta wymaga jednak rozeznania kadrowego, czym obecnie zajmuje się Departament Studiów Rolnych i Leśnych. Jeżeli spełnione zostaną niezbędne warunki kadrowe, bazowe i organizacyjne, to reaktywowanie wydziału leśnego w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie może nastąpić z nastaniem roku akademickiego 1964/65. Za Ministra (—) W. Michajłow”.

Drugie z kolei z wymienionych pism: „Polskie Towarzystwo Leśne. Nr 50/63-Z.G.o.8, Warszawa dnia 24 stycznia 1963 r. W sprawie: reaktywowania wydziału leśnego w Krakowie. J. M. Rektor Wyższej Szkoły Rolniczej, Prof. dr Tadeusz Ruebenbauer, Kraków, Al. Mickiewicza 21. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Leśnego przesyła w załączeniu odpis skierowanego do nas pisma Ob. Ministra Szkolnictwa Wyższego. Pismo to uważamy za wstępne zakończenie naszych 8-letnich starań o reaktywowanie Wydziału Leśnego w Krakowie. Równocześnie Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Leśnego wyraża gotowość ewentualnej dalszej współpracy w realizowaniu promesy Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego — o ile Pan Rektor współpracę taką uzna za celową i potrzebną. Przewodniczący (—) Prof. dr Fr. Krzysik; Sekretarz (—) mgr inż. T. Par-

tyka. Odpis otrzymują: 1. Prof. dr T. Molenda — Wiceminister Leśnictwa i PD; Prof. dr T. Gieruszyński — Kraków, Al. Słowackiego 15 m. 1; Prof. dr Kubica, Al. Mickiewicza 21; Oddział Polskiego T-wa Leśnego w Krakowie, Al. Słowackiego 17a”.

Przewidywany przez Ministra Szkolnictwa Wyższego wymieniony wyżej termin reaktywowania Wydziału nie zadowalał ani Zarządu Głównego, ani czołowego w tym czasie promotora sprawy — ministra R. Gesinga. Przyspieszono działania w zakresie zapewnienia bazy materialnej dla Wydziału. Kierownictwo resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego określiło wysokość deklarowanej sumy wraz z limitem budowlanym, gwarantując jednocześnie natychmiastowe przystąpienie do wzniesienia pomieszczeń zastępczych. Równocześnie zapewniono o przekazaniu Wydziałowi, z chwilą jego utworzenia, przez Oddział Instytutu Badawczego Leśnictwa w Krakowie, znacznej części aparatury naukowej oraz — w porozumieniu z PAN — takąż pomoc ze strony Zakładu Badań Leśnych, przewidzianego w tym przypadku do likwidacji. Zadeklarowano też przekazanie z wymienionych instytucji tych pracowników, którzy wyraziliby gotowość przejścia do pracy na Wydziale.

W rezultacie tak dużego zaangażowania się Kierownictwa resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego nastąpiło „porozumienie w sprawie współpracy i wzajemnej pomocy warunkującej powołanie i działalność Wydziału Leśnego w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, zawarte 30 kwietnia 1963 r. między Ministrem Szkolnictwa Wyższego a Ministrem Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego”. W porozumieniu tym m. in. napisano, że „Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego zabezpieczy powołanie Wydziału Leśnego w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie od 1 października 1963 r.” Pośród pozostałych ustaleń zobowiązujących obydwie resorty, leśnictwu i przemysłowi drzewnemu przypadło „zabezpieczenie środków inwestycyjnych łącznie z limitem budowlanym” (35 mln zł — KH) oraz „przygotowanie jednego z nadleśnictw górskich dla prac badawczo-naukowych i praktyk — wyposażonego w niezbędne dla tych celów pomieszczenia, urządzenia, sprzęt”. Porozumienie to ze strony resortu szkolnictwa wyższego podpisał minister mgr inż. H. Golański, zaś ze strony resortu leśnictwa i przemysłu drzewnego — minister mgr inż. R. Gesing.

Z kolei, w dniu 23 maja tegoż roku, w Departamencie Studiów Rolnych i Leśnych odbyło się zebranie poświęcone sprawie ustalenia listy pracowników naukowych i pozostałych, zatrudnionych w Zakładzie Badań Leśnych PAN i w Oddziale Instytutu Badawczego Leśnictwa w Krakowie, którzy przejdą z tych instytucji do pracy na reaktywowanym Wydziale. Ze strony PAN w zebraniu tym udział wzięli — doc. dr Z. Gerzych oraz mgr inż. J. Krasicki; WSR w Krakowie reprezentowali — doc. mgr inż. S. Bielczyk, jako kierujący w tym czasie organizacją Wydziału, oraz prof. dr S. Kapuściński i doc. dr J. Fabijanowski, zaś z Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego — mgr inż. T. Orzeszek (1).

W tym samym dniu, tj. 23 V 1963 r., prof. dr F. Krzysik informował na zebraniu Zarządu Głównego: „Decyzja Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego zamyka pozytywnym wynikiem okres 8-letnich starań Polskiego Towarzystwa Leśnego o reaktywowanie Wydziału Leśnego w Krakowie. Pomyślne zakończenie wieloletnich zabiegów przypisać należy zdecydowanej akcji — jaką podjęli Obywatel Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego mgr inż. Roman Gesing i Podsekretarz Stanu prof. dr Tadeusz

Molenda, którzy włożyli w tę sprawę wiele energii i osobistego trudu. Oceniając w całej pełni doniosłość i znaczenie ingerencji Kierownictwa Resortu, Zarząd Główny składa Obywatelowi Ministrowi Gesingowi i Obywatelowi Wiceministrowi Molendzie wyrazy szczerzej wdzięczności". Na zebraniu tym postanowiono wysłać listy z podziękowaniem za udział w staraniach, do p. mgra inż. J. Macichowskiego, przewodniczącego Komisji Sejmowej Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego oraz do Zarządu Głównego Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa. „Postanowiono również ogłosić w prasie leśnej („Las Polski” i „Sylwan”) historię starań PTL o reaktywowanie Wydziału”. „Prof. Krzysik podziękował w imieniu Zarządu Głównego członkom T-wa, którzy szczególnie dużo pracy włożyli w te starania (mgr S. Frankiewicz, mgr S. Sowiński, prof. Klus)”.

Zadanie podjęte przez Towarzystwo — reaktywowania Wydziału zostało wykonane. Obecnie pozostało poinformowanie delegatów Oddziałów Towarzystwa na najbliższym Zjeździe o zrealizowaniu ich uchwał w tej sprawie, podejmowanych na Walnych Zjazdach, począwszy od 1954 r. Zostało to dopełnione wstępnie na rozszerzonym zebraniu Zarządu Głównego, w którym m. in. wzięli udział przewodniczący Zarządów Oddziałów, w Kielcach, w dniu 20 IX 1963 r., a następnie tego samego dnia — na zebraniu plenarnym, w ramach sprawozdania Sekretarza Zarządu Głównego, mgr inż. T. Partyki, za okres X 1962—X 1963.

Na zebraniu ZG PTL w dniu 20 IX 1963 r. prof. Krzysik powiedział m. in.: „(...) w tym roku naszym węzłowym osiągnięciem w ramach Towarzystwa było uruchomienie Wydziału Leśnego w Krakowie, który w dniu 1 października rozpoczyna naukowy start (...)”. „Otworzenie tego Wydziału w Krakowie — możemy powiedzieć chyba słusznie — było w bardzo dużym procencie wynikiem ośmioletniej działalności Towarzystwa, ośmioletnich zabiegów Towarzystwa, zmierzających do reaktywowania tego wydziału. Nie chcę przez to umniejszać ciężaru gatunkowego tej pomocy, której udzielono nam z zewnątrz, a więc ciężaru gatunkowego pomocy Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa, które rokrocznie na swych dorocznych walnych zebraniach jednomyślnie uchwalają rezolucje, postulujące uruchomienie Wydziału Leśnego w Krakowie. Nie chcę umniejszać ciężaru gatunkowego tej wielkiej pomocy w pracy jaką włożył w to zagadnienie obywatel minister Gesing i obywatel wice-minister Molenda. Niemniej jednak mogę chyba słusznie stwierdzić, że tło dla tych akcji zewnętrznych czy resortowych było stworzone przez Towarzystwo i gdyby nie inicjatywa Towarzystwa, gdyby nie upór i konsekwentne podtrzymywanie jej w wielokrotnych wystąpieniach każdego roku, to te akcje nie zaistniałyby”. Dalsze słowa przewodniczącego Zarządu Głównego, wypowiedziane w przemówieniu, w części cytowanym na tym miejscu, potwierdzają niejako wyrażone przez resort szkolnictwa wyższego uznanie roli Towarzystwa w reaktywowaniu Wydziału. Prof. dr F. Krzysik zaproszony został do grona osób, którym przypadło zapewnienie warunków organizacyjnych dla rozpoczęcia działalności naukowo-dydaktycznej Wydziału, z nastaniem roku akademickiego 1963/64: „Sytuacja Wydziału w tej chwili wygląda w ten sposób, że funkcję organizatora Wydziału Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego powierzyło prof. Rogalińskiemu z Poznania, który — jak mnie informowano w Ministerstwie — ma się w międzyczasie przenieść na stałe do Krakowa i objąć

funkcję dziekana wydziału krakowskiego. Ponadto, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego powołało pięcioosobowy zespół rzeczoznawców, jako zespół doradczy dla spraw organizacyjnych tego wydziału. W skład zespołu wszedł prof. Rogaliński, doc. Bielczyk, prof. Chodzicki, Krzysik jako przewodniczący, i przedstawiciel resortu leśnictwa”.

We wspomnianym poprzednio sprawozdaniu, złożonym przez sekretarza Zarządu Głównego, znalazło miejsce jeszcze szereg informacji dotyczących przebiegu starań Towarzystwa w reaktywowaniu Wydziału (3).

Kończąc, autor pragnie przekazać dodatkowo, co następuje. Niewątpliwie niekompletna jest lista osób wymienionych w opracowaniu, biorących udział w pracach związanych z reaktywowaniem Wydziału Leśnego w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie, jak również — nawet w stosunku do tych, których nazwiska zostały przytoczone, w oparciu o przekazane dane trudno byłoby określić rzeczywisty wkład wniesionego przez nie wysiłku. Zauważalna jest też w różnym stopniu potraktowana szczegółowość wiadomości. Sytuację tę należy tłumaczyć brakiem dostatecznej bazy źródłowej, co jest spowodowane, albo zniszczeniem znacznej jej części, albo — być może — przypadkowym przechowywaniem niektórych dokumentów w niewłaściwych dla nich zespołach archiwalnych, stąd — brak możliwości dotarcia do nich.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Archiwum Akademii Rolniczej im. H. Kołłątaja w Krakowie, Sygn. WL-11-0, Organizacja Wydziału Leśnego, 1963; Organizacja Wydziałów i Katedr, R-46.
2. Archiwum Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Sygn. 529/3.
3. Archiwum Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Leśnego, Warszawa.
4. Archiwum Zarządu Oddziału Krakowskiego Polskiego Towarzystwa Leśnego, Kraków.
5. Biuletyn Organizacyjny, Polskie Towarzystwo Leśne, Zarząd Główny, Warszawa.
6. Chodzicki E.: Potrzeba utworzenia trzeciego Wydziału Leśnego w Polsce. Sylwan 1961 R. 105 nr 4.
7. Gieruszyński T.: Dziewięć lat istnienia Wydziału Leśnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sylwan 1955 R. 99 nr 4.
8. Heymanowski K.: Udział leśnych zakładów doświadczalnych szkół wyższych w rozwoju nauk leśnych i w dydaktyce. W: Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej, PAN 1971, Ser. B z. 20.
9. Krasicki J. Zakład Badań Leśnych PAN w Krakowie (1956—1963). Sylwan 1979 R. 123 nr 8.
10. Krzysik F.: Działalność Polskiego Towarzystwa Leśnego w okresie dziesięciolecia Polski Ludowej oraz perspektywy rozwoju Towarzystwa. Sylwan 1979 R. 123 nr 8.
11. Krzysik F.: Polskie Towarzystwo Leśne — Jego działalność i kierunki rozwoju. W: Nauka Polska, Warszawa 1963 R. 11 nr 5.
12. Mączyński M.: Notatka o byłych Lasach Szkolnych Wydziału Leśnego UJ (maszynopis, bez daty).
13. Polskie Towarzystwo Leśne w Polsce Ludowej (działalność i kierunki rozwoju), (Warszawa: Zarz. Gł. PTL 1972).
14. Rejman T.: Ekonomika kształcenia pracowników wykwalifikowanych dla leśnictwa. Praca doktorska (maszynopis), Wyższa Szkoła Rolnicza, Kraków 1971.
15. Sylwan 1954 R. 98 nr 4.
16. Sylwan 1956 R. 100 nr 10; 1960 R. 104 nr 6; 1961 R. 105 nr 5; 1963 R. 107 nr 3.